

Portugal: les moratòries, les garanties i els bancs

- El sistema bancari portuguès presenta una posició raonablement resilient per afrontar la crisi de la COVID-19 i contribuir a la recuperació.
- D'ara endavant, la qualitat del crèdit és un dels reptes clau, en especial si les moratòries i les garanties vencen abans que la recuperació econòmica estigui encarrilada.

El sistema bancari portuguès afronta les seqüeles de la COVID-19 amb una posició més resilient i amb més marge de maniobra per afrontar situacions d'estrès (vegeu la primera taula). Diversos aspectes destaquen en positiu: i) els indicadors de solvència i de liquiditat superen els nivells mitjans de la UE; ii) les ràtios de rendibilitat havien evolucionat de forma favorable fins a l'esclat de la pandèmia, i els marges d'interessos s'han mantingut estables malgrat els tipus d'interès baixos; iii) malgrat que el crèdit dubtós continua per damunt de la mitjana europea, en els anys previs a la pandèmia, estava evolucionant de forma positiva, i iv) els nivells de cobertura davant un deteriorament del valor d'aquests crèdits són superiors a la mitjana europea.

Així i tot, d'ara endavant, en un context de fortes contraccions de l'activitat econòmica per la COVID-19, la qualitat del crèdit serà un repte important per al sector, en especial si les moratòries i les garanties al crèdit expiren abans que la recuperació econòmica estigui encarrilada.

El paper de les moratòries...

D'una banda, les moratòries de crèdit¹ mitiguen de manera temporal les tensions de liquiditat que es poden produir quan es redueixen els ingressos i aporten protecció als creditors en cas que es materialitzin situacions d'impagament. Les moratòries de crèdit aprovades a Portugal estableixen que, fins al setembre del 2021, les famílies i les empreses afectades no paguin les quotes dels prés-

Portugal: indicadors del sistema bancari¹

	2011	2014	2016	2019	2T 2020	3T 2020	Unió Europea (3T 2020) ⁴
Eficiència²							
Ràtio d'eficiència	61,7	65,2	59,4	59,2	61,0	58,1	64,7
Rendibilitat²							
ROE	-4,0	-17,3	-3,9	4,9	0,9	1,7	2,5
ROA	-0,2	-1,2	-0,3	0,4	0,1	0,1	0,2
Marge d'interessos	1,5	1,3	1,5	1,6	1,5	1,5	1,3
Qualitat d'actius							
Taxa de morositat ³							
Sector privat no financer	7,5	11,9	17,5	7,0	6,6	6,2	2,8
Habitatge	5,0	5,9	7,0	2,4	2,2	2,1	2,6
Consum	13,3	17,0	16,2	8,2	8,6	8,4	-
Empreses no financeres	9,7	19,0	29,5	12,3	11,1	10,6	5,1
Ràtio de cobertura ³	56,8	64,0	45,3	51,5	53,1	55,9	45,5
Cost del risc (CoR)	1,2	2,4	1,8	0,5	0,9	1,0	0,7
Solvència							
Ràtio de capital (CET1)	8,7	10,5	11,4	14,3	14,6	14,9	15,1
Ràtio de palanquejament	-	-	6,6	7,9	7,6	7,6	5,5
Liquiditat							
Ràtio entre préstecs i dipòsits (LTD)	135,0	102,0	95,5	87,1	84,6	85,2	113,6
Ràtio de cobertura de liquiditat (LCR)	-	-	150,8	218,5	256,6	235,9	171,3

Notes: 1. Es poden consultar aquests conceptes financers a https://www.caixabank.com/aula/recursos-de-formacion/conceptos-financieros_es.html. 2. Acumulats de l'any i anualitzats. 3. Nova sèrie a partir del 2015. 4. La comparació Portugal (basat en el Banc de Portugal) i UE (basat en l'EBA) és indicativa, perquè hi ha diferències tècniques de càlcul.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades del Banc de Portugal i de l'EBA.

1. Les moratòries públiques estaran en vigor fins al 30 de setembre del 2021; el termini d'adhesió acaba el 31 de març del 2021, i s'apliquen a les famílies i a les empreses amb una situació tributària regularitzada. La situació financera de les empreses ha d'obeir a determinades regles, i es pot sol·licitar la pròrroga o la suspensió del pagament de capital, dels interessos i de les garanties assumides fins al 27 de març del 2020. En el cas de les famílies afectades per la pandèmia, les moratòries afecten els crèdits hipotecaris i a aquells destinats a finalitats educatives. Les moratòries adoptades a nivell sectorial inclouen contractes de crèdit que no es beneficien de la moratòria pública, com els préstecs personals, per a automòbil i targetes de crèdit.

tecs,² sense que això impliqui que el crèdit sigui classificat com a dubtós, i que s'ajorni el venciment del préstec en el nombre de mesos durant els quals el deutor es beneficiï de la moratòria. Això ajuda a contenir les ràtios d'impagament, ja que evita que els problemes temporals de liquiditat dels deutors es tradueixin en problemes de solvència.

Com es pot veure a la segona taula, al setembre, les moratòries afectaven el 17,3% del crèdit de les famílies i el 32,0% del de les empreses. És a dir, l'import total de crèdit sota moratòria era de 45.000 milions d'euros (MM€), aproximadament el 23% de la cartera de crèdit al sector privat i del PIB. A més a més, el Banc de Portugal estima que les quotes acumulades fins al setembre del 2021 que no es van pagar a causa/gràcies a les moratòries ascendien a 13 MM€: 2 MM€ per a les famílies i 11 MM€ en el cas de les empreses.

De fet, Portugal és el tercer país de la zona de l'euro en què s'ha recorregut més a les moratòries (el 22,2% del crèdit total, segons les dades fins al juny de l'EBA,³ considerablement per damunt de la mitjana europea, del 7,5%). Això s'explica per una combinació de factors: i) un nivell d'endeutament que, malgrat el procés de despallanquejament dels últims anys, encara és relativament elevat (a les famílies, és del 66% del PIB a Portugal, en relació amb el 60% a la zona de l'euro, i, a les empreses, del 101,4%, en relació amb el 115% a la zona de l'euro, segons Eurostat); ii) una taxa d'estalvi baixa, i iii) sobretot en el cas de les empreses i dels treballadors per compte propi, el fet que el sector del turisme, amb un gran pes en el PIB, hagi estat un dels més afectats.

Les moratòries de crèdit a l'habitatge són especialment significatives (gairebé el 40% del crèdit al sector privat està subjecte a moratòria, i el 84% del crèdit a particulars amb moratòria és crèdit a l'habitatge). No obstant això, hi ha elements que matisen aquestes xifres. D'una banda, el nivell d'impagament en el crèdit a l'habitatge ha estat històricament molt baix, reflex del fort compromís de les famílies a l'hora de pagar els deutes relacionats amb l'habitatge. Així mateix, cal tenir en compte que, el 2021, s'espera un deteriorament relativament moderat de l'atur, la qual cosa donarà lloc a un escenari en què l'empitjorament dels nivells d'impagaments hauria de ser contingut i no hauria d'entelar la gran millora assolida en els anys previs a la pandèmia.⁴ De l'altra, pel que fa als préstecs als quals s'ha aplicat una moratòria, Portugal està entre els països amb un percentatge més baix d'aquests préstecs que han patit un deteriorament del risc (vegeu l'últim gràfic).

2. Són elegibles les microempreses i les pimes amb una situació fiscal raonablement regularitzada i sense impagaments superiors als 90 dies. A les famílies, també se'ls requereix una afectació en els ingressos provocada per la COVID-19 (reducció de les hores treballades, pèrdua de la feina, etc.).

3. EBA (2020), *First evidence on the use of moratoria and public guarantees in the EU banking sector*, nota temàtica del novembre del 2020.

Portugal: moratòries i línies de crèdit amb garantia de l'Estat

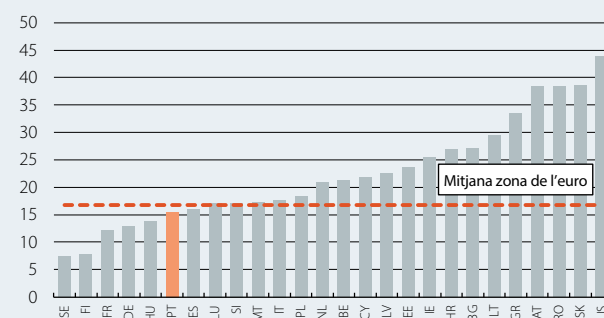
	Milions d'euros	% cartera de crèdit respectiva
Moratòries		
Particulars - Total	21.272	17,3
Habitatge	17.952	18,5
Consum	3.320	17,2
Empreses no financeres - Total	23.237	32,0
Allotjament i restauració	2.972	50,0
Consultoria i indústria	6.133	30,0
Construcció	1.581	25,0
Comerç	2.866	24,0
Transports	1.075	22,0
Préstecs amb garantia concedits a empreses no financeres (març - setembre)		
Crèdit nou total	7.029	40,0
del qual:		
als sectors més afectats *	4.147	59,0
a les pimes	3.093	44,0
a les grans empreses	1.195	17,0

Nota: * Allotjament, restauració, comerç, transports, emmagatzematge, activitats artístiques, espectacles, oci i indústria.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades del Banc de Portugal.

Portugal: préstecs que han patit un deteriorament significatiu de la qualitat (etapa 2 IFRS 9)

(% de préstecs amb una moratòria que no ha vençut)

Nota: * En el marc IFRS 9, un préstec es troba en etapa 2 quan ha patit un deteriorament significatiu de la qualitat però encara no ha generat pèrdues.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'EBA.

... i de les garanties al crèdit

Una altra de les grans eines per esmorteir el cop de la COVID són les línies de crèdit amb garantia de l'Estat,⁵ l'objectiu de les quals és mantenir el flux de préstecs a l'economia real en un moment en què la qualitat de la demanda de crèdit s'ha deteriorat a causa de l'impacte

4. Les nostres projeccions apunten a un increment de la taxa d'atur d'1 p. p. en el conjunt del 2021, la qual cosa, segons les relacions històriques, comportaria un augment dels impagaments de gairebé 0,08 p. p.

5. La garantia de l'Estat arriba al 90% en el cas de les microempreses i de les empreses petites i fins al 80% en el cas de les empreses mitjanes, Small Mid Cap i Mid Cap2. Es concedeix a les empreses financerament viables en el període anterior a la COVID, que han de tenir fons propis positius, una situació tributària i financera regularitzada i més de dos anys d'existència. El termini d'aquests préstecs, que disposen d'un període de carència de 18 mesos, pot arribar fins als sis anys.

econòmic de la pandèmia. En general, es destinen a les pimes, a les microempreses o als treballadors autònoms que podrien tenir dificultats d'accés al finançament. A Portugal, les línies de crèdit amb garantia van representar gairebé el 40% dels préstecs concedits a les empreses entre els mesos de març i setembre del 2020 (7 MM€) i es van concentrar en les pimes dels sectors més afectats.⁶

Malgrat els riscos relacionats amb la concessió de crèdit a les empreses en situació de major feblesa, cal destacar que, segons indica el Banc de Portugal, els requisits exigits per a la concessió d'aquests crèdits propicien que tinguin una evolució rigorosa del risc. Aquestes línies de crèdit tenen un període de carència de 18 mesos, de manera que l'inici del pagament dels préstecs no es produirà fins al setembre d'enguany, moment en què es preveu que l'activitat econòmica ja s'estigui recuperant. Així mateix, el fet que aquests préstecs tinguin, en la seva majoria, un termini superior als cinc anys també redueix les potencials situacions d'estrès financer per a les empreses.⁷

Teresa Gil Pinheiro

6. Allotjament, restauració, comerç, transports, emmagatzematge, activitats artístiques, espectacles, oci i, en menor mesura, indústria manufacturera.

7. Segons l'EBA, el 47,2% dels préstecs tenen un venciment superior a 5 anys, i el 50,9% té un venciment entre 2 i 5 anys.